

живот, с качества, предизвикващи уважение. Всъщност това променено отношение към търговската дейност е продукт на Просвещението. У нас то се налага през XVIII и особено през XIX в. до голяма степен под европейско влияние и подражание. По своята природа модерната търговия не търпи граници, което още повече улеснява влиянията и взаимодействията в тази сфера на човешката дейност. Имаме всички основания да твърдим, че българският възрожденски търговец е „сто-процентов“ европеец - като образование и подготовка, като поведение, дори като състояние - нещо, на което със сигурност би завидял нашият съвременник.

Българският възрожденски периодичен печат е общественото пространство, където търговската модерност на епохата е особено добре открояема. Няколко са начините за нейната изява на страниците на възрожденската преса.

На първо място това са материалите, посветени на променената природа на търговията, на нейното отговорно обществено призвание. През 1868 г. във в. „Народност“ Тодор Запрянов пише: „Търговията е едно от най-големите, и може да речем, едното самичко средство, чрез което успяват държавите в своите предприятия, и прави да бъдат царщините в добър ред. Тя е источник на благополучията в живота на народите и с право слово са я казвали душата на държавите...“¹. В подобен дух са публикациите на Найденов (,,Македония“, 1869)², Иван Богоров (,,Турция“, 1867)³, Ахмед бей (,,Дунав“, 1871)⁴; специално внимание е обърнато на нуждата от модерно търговско образование и на това какви знания и умения трябва да усвоява още в училище бъдещият търговец - Венко Бърнев (,,Пътник“, 1870)⁵, Д. Войников (,,Дунавска зора“, 1870)⁶, Драган Цанков (,,България“, 1862)⁷, Хр. Г. Данов (,,Летоструй“, 1869)⁸ и др.

На следващо място можем да групираме онези статии, които се появяват във възрожденските вестници и списания, и които запознават с търговските достойнства на други народи и държави, с техните пазарни ресурси и особености. Още в първото списание - „Любословие“ - Константин Фотинов помества материал на тема „Торговля в Росия“⁹. През 1872 г. Младен Николаев запознава читателите на в. „Право“ с търговското значение на Одеса¹⁰. Изпълнени с любопитни подробности са статиите за търговията с жито в Амстердам¹¹, за Източноиндийската компания¹², за екзотичната търговия в Африка¹³ и т.н. В поредни статии, поместени във в. „Македония“ през 1872 г., Никола Първанов представя възпитанието на търговците в Америка, възхвалява вродената в американеца независимост и накрая завършва изложението си с извода: „Търговското чувство на Американеца, туй е за него всичко, за него той се старее“¹⁴.

С подобно съдържание са и публикациите, посветени на търговията в Осман-